

καὶ ἠκολούθησε τὸν νεανίαν μέχρι κήπου τινὸς περιτεταχισμένου. Ἀμφότεροι ἐκάθησαν ἐπὶ τινος λιθίνου ἔδωλου, ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου. Ὁ νεανίας ἐβύθισε τότε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγε πρᾶγμα τι διὰ κλωστής ἐκ τοῦ τραχήλου του ἐξαρτώμενον. Ἦτο δὲ τοῦτο βιβλιάριον, ὑπερ παρούσασε τῷ ταξειδιώτῃ, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τῷ ἀναγνώσῃ μέρη τινα· περιεῖχε δὲ τὸ βιβλιάριον ἐκεῖνο τὰ ῥήματα τὰ ἄσματα. Ὁ ταξειδιώτης λαβὼν τὰ ἄσματα ἀνὰ χεῖρας ἤρξατο ἀπαγγέλλων αὐτὰ διὰ φωνῆς εντόνου. Μετὰ παρέλευσιν στιγμῶν τινῶν ἐστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀκροατὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ἰδὼν τὴν μεταβολὴν, ἣν ἐν αὐτῷ ἐπέφερεν ἡ ἀνάγνωσις· δὲν ἦτο πλέον ὁ ἴδιος ἄνθρωπος· τὸ πρόσωπόν του ἕκαθεν, τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ εἶχεν ἀλλάξει ὁ ἐνθουσιασμός· τὰ ἡμιάνοικτα χεῖλη του ἐφρικίων, δακρύων χεῖμαρροι κατέρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, αἱ δὲ τρίχες αἱ σκιάζουσαι τὸ στήθος αὐτοῦ ὠρθοῦντο, καὶ συνεσπῶντο ζωηρῶς. — Τώρα πρώτην φοράν ἀκούεις ἀναγινωσκόμενον τὸ μικρὸν τοῦτο βιβλίον; τὸν ἠρώτησεν ὁ ταξειδιώτης. — Ὅχι, ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος· ἀλλὰ παρακαλῶ ὅλους ὅσοι διέρχονται ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη καὶ γνωρίζουσιν γράμματα νὰ μοι ἀναγινώσκωσι τὸ βιβλίον τοῦτο· καὶ τὸ ἔχω ἀκούσει πολλάκις ὄλον. — Καὶ πάντοτε τὴν αὐτὴν συγκίνησιν αἰσθάνεσαι; προσέθηκεν ὁ πρῶτος. — Πάντοτε, ἀπήντησεν ὁ ἠπειρώτης. — Ἐὰν ὁ ὑπηρέτης οὗτος τοῦ ἀρτοποιοῦ ζῆ μέχρι τοῦδε, προσθέτει ὁ Φωριέλ, ὅστις ἔγραφε κατὰ τὸ 1825, βεβαίως ἄλλην τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ποιῆται χρῆσιν, καὶ δὲν μεταχειρίζεται αὐτοὺς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ πρὸς ζύμωσιν ἄρτων **).

Μίαν στροφὴν τοῦ μασσαλιωτικοῦ θουρίου ἐμιμήθη καὶ ὁ Παναγιώτης Σούτσος, ἐν τῷ Ὀδοιπόρῳ αὐτοῦ. Ἐν τῇ τετάρτῃ σκηνῇ τῆς τετάρτης πρά-

**) Faurel, Chants populaires de la Grèce t. II. p. 48—49

ξεως, ὁ Ὀδοιπόρος βλέπει καθ' ὕπνου τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὸ μεγαλεῖον, καὶ παράφρων ἐγείρεται τῆς κλίνης κραυγάζων :

Τί ζητεῖ αὐτῇ, τί θέλει
τῶν τυράννων ἡ ἀγέλη;
Αἱ ἀλύσσει διὰ ποίους;
Διὰ Ἕλληνας ἀνδρείους;
Ὅρματε ὄρματε,
τυράννους κτυπάτε,
ὑψώστε σημαίας,
γυμνώστε βρομφαίας,
ἐμπρὸς των ἐμπρὸς.*

Ἐμιμήθη δ' ἐν τοῖς στίχοις τούτοις τὴν ἀκόλουθον τοῦ μασσαλιωτικοῦ θουρίου στροφὴν:

Que veut cette horde d'esclaves,
de traitres de rois conjurés?
Pour qui ces ignobles entraves,
ses fers dès longtemps préparés?
Français! pour nous! ah! quel outrage!
Quels transports il doit exciter!
C'est nous qu'on ose méditer
de rendre à l'antique esclavage!...
Aux armes citoyens!...

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ μασσαλιωτικοῦ θουρίου ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ καὶ ἐν Τουρκίᾳ ἀντήχησαν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὰ ἄσματα, τὴν δ' ἐπήρεια τούτων ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐπιτυχίστατα περιγράφει τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ὁ Γερμανὸς ἱστοριογράφος Μενδελσὼν Βαρθόλδους. Ὁ τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας πρεσβευτῆς πολίτης »Δεκὸρδ, λέγει οὗτος, ἐξετέλει ἐν μέσῃ τῇ Κωνσταντινουπόλει, πρὸς μεγίστην τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου ἀγαλλίασιν, ἀπομιμήσεις τῶν παρισινῶν σκηνῶν, δένδρα ἐλευθερίας ἰδρύνοντο, καὶ ὁ συρφετὸς τῆς τουρκικῆς πρωτευούσης ὠρχεῖτο πρὸς τοὺς ἤχους τοῦ Ca ira καὶ τῆς Καρμανιόλης. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Σουλτάνος Σελὶμ μετ' εὐχαριστήσεως προσέβλεπε τὸ ἄγριον ἐκεῖνο θέαμα, μὴ ἐννοῶν ὅτι διεκύβευε τὸ πᾶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ὄφελος, εὐνοῶν τὰ ἀκολαστήματα αὐτοῦ. Ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς δὲν εἶνε μόνον

*) Παναγιώτου Σούτσου, Ποιήσεις, τ. 1. σ. 59 (ἐκδοσις πρώτη τοῦ Ὀδοιπόρου. Ἐν Ἰσθμῷ).

«φωτίζουσα φλόξ ἀλλὰ καὶ καταβιβρώ-
σκον πῦρ, καταστρέφον ὅσας ἐρχε-
νται εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς ἀπο-
πλίτευτα στοιχεῖα. Εἰ δέ που ἀλλαχού,
ἐν Τουρκία ἰδίως ἦν ἄκαιρος ὁ πανη-
γυρισμὸς Κρονίων τοῦ Λογικοῦ. Ἡ
στρίχρους προσηρτημένη εἰς τὴν κίδα-
ρην, καὶ τὸ κολόβιον τοῦ παρισινοῦ
συλλόγου τῶν Ἰακωβίνων περιβάλλον-
τον ἄλλως τοσοῦτον ἀνειμμένον Μοσ-
λῆμ, ἦσαν ἀναμφήριστοι εἰσαίτιοι ἐγγυ-
ζούσης καταστροφῆς. Ἐπεὶ δὲ νὰ
εὐγείνη κατάδηλον ἐν ἀνατολαῖς καὶ δυ-
σμαῖς, ὅτι δὲν πρέπει τὸς νὰ παίζη
μετὰ τῶν ἐπαναστάσεων, καὶ ὅτι ὁ
καλῶν αὐτὰς κατακίβεται πρῶτος ὑπὸ
τοῦ ρεύματος»¹⁾

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΗΜΑΓΕΙΑ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΝΕΩΤΕΡΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ.

(ἀποσπάσματα.)

Ὠμοπλατοσκοπία.

Ὅταν εἰς συμπόσιον παρατεθῆ ὀλό-
κληρον ἐψημένον ἀρίον, πρῶτιστον
μέλημα τοῦ οἰκοδεσπότου εἶναι νὰ παρα-
τηρήσῃ τὸ ὄστούν τῆς ὠμοπλάτης, ὅπως
ἐξαγάγῃ προγνωστικὰ τοῦ μέλλοντος,
ἰδίως μὲν τῆς οἰκογενείας του, γενικῶς
δὲ τῆς τύχης ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους¹⁾.
Τὰ δὲ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐ-
ξαχθέντα προγνωστικὰ θεωροῦνται ἁ-
λάνθαστα²⁾. « Ἀπίστευτα πράγματα
διηγοῦνται περὶ τῆς ἐπαληθεύσεως τοῦ

¹⁾ Κ. Μενδελτσῶνος Βαρθόλδη, Ἱστορία τῆς
Ἑλλάδος, μετάφρ. Α. Σ. Βλάχου, τ. Α', σ. 104.

²⁾ Βλ. Λεονκία, Ἀνατροπὴ κλ. σ. 24. «ὅτε
οἱ ἰαῖωται Ἕλληνες ἀμὸν ἢ κριὸν ὄλον ὀπτῶν-
τες ἐσθίουσι, τὰς ὠμοπλάτας αὐτοῦ πρὸς τὸ τοῦ
ἡλίου φῶς κρατοῦντες σκοποῦσι, καὶ ἐκ τινῶν
αὐτοῖς ἐγνωσμένων σημείων ἀγαθόν τι ἢ κακὸν
εὐμδάσειν αὐτοῖς προφοιβαζοῦσιν.»

²⁾ Πρὸς Κ. Ῥάμφοϋ, Ἀπροσδόκητος συ-
νάντησις. Ἐν Πανδώρα τ. XI καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ
φυλλαδίῳ σ. 27 «ὅσας ἐπαρτήρησα τὴν πλάτην,
λέγει γέρων τις Ἠπειρώτης, ποτὲ δὲν ἐμάντευσε
φεύματα· ἡ πλάτη εἶναι ἀσφαλτῆ.» Βλ. καὶ By-
bilakis, Neugriechisches Leben. σ. 49 — 50.

εἶδους τούτου τῆς μαντείας, λέγει ὁ κ.
Καραγιάννης ἐν τῷ περὶ Δεισιδαιμονίας
δοκιμίῳ αὐτοῦ· διὰ τῆς πλάτης θησαυροὶ
κατορῶνυγμένοι ἀνεκαλύφθησαν, θάνα-
τοι μελῶν τινῶν τῆς οἰκογενείας προερ-
ρέθησαν καὶ νίκαι κατὰ τῶν πολεμίων
προεσημάνθησαν, ἀλλὰ καὶ ἡτται πολ-
λαὶ προελήφθησαν¹⁾»

Ἡ πεποιθήσις εἰς τὴν τοιαύτην μαν-
τείαν, ἁλάνθαστον θεωρουμένην, οὐχ ἰ-
σχυρὰν ἐπήρεια ἐσχεν ἐπὶ τῆς ἱστο-
ρίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὃν δεισιδαι-
μονέστατον πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς
ἀποκαλεῖ ὁ Γερμανὸς Sanders²⁾. Ὡς οἱ
προπάτορες ἡμῶν πρὸ πάσης σπουδαίας
αὐτῶν πράξεως ἐξήταζον τῶν ἱερείων τὰ
σπλάγχνα, καὶ τὴν πορείαν αὐτῶν διεβ-
ρῦθμιζον κατὰ τὰς συμβουλάς τῶν ἱε-
ροσκοπῶν, ὁμοίως καὶ οἱ Ἕλληνες ὀ-
πλαρχηγοὶ πρὸ τῶν συμπλοκῶν αὐτῶν
μὲ τουρκικὰ ἀποσπάσματα τὴν ὠμο-
πλάτην συνεβουλεύοντο, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς
ἀρνομένη μαντεία συνηθέστατα ἐπέδρα-
σεν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ὀπλων τῶν.

«Die Platte eines jungen Lammes ist in dieser
Beziehung für den Krieg ein wahrhaft Sibyl-
linisches Buch, aus dessen Beschaffenheit
man den Erfolg einer wichtigen Schlacht, die
bedeutenden Opfer, welche auf beiden Sei-
ten fallen werden, die Stärke des Feindes, die
zu erwartenden Hülfsstruppen, ja sogar den
Augenblick der herannahenden Gefahr, im
Voraus zu bestimmen im Stande ist. So er-
zählt man von einem Capetanos in Thessalien,
der eben durch die Weissagung allein, welche
ihm aus der Platte zu Theil geworden, im
Stand war, sich und seine Soldaten von ei-
ner grossen Gefahr zu erretten. Als der Ca-
petanos nämlich in seinem Lager sitzend im
Begriffe war aus der abgezogenen Platte eines
ebengeschlachteten Lammes die Zukunft zu
erforschen, sprang er plötzlich mit den Wor-
ten auf: Hunde, die Türken haben uns leben-
dig gefangen (Σκύλοι! οἱ Τούρκοι μετ' ἐπισσαν
ζωντανούς), und mit gezogenem Degen, von
seinen Palikarea gefolgt, stürzte er hervor
und in der That hatten sie kaum noch Zeit,
einer Schaar Türken, von denen sie bereits
umzingelt waren, zu entkommen.» — Firme-
nich, Tragödiā Ρωμαϊκά. 1867. τ. II σ. 54.

¹⁾ Α. Καραγιάννης, Δεισιδαιμονίας δοκιμίον.
Ἐν Σμόρνῃ 1872. τ. I, σ. 128.

²⁾ Sanders, Das Volksleben der Neugrie-
chen. σ. 215.

«Πολλάκις ὠφέλησεν ἢ πρόληψις αὐτὴ χωρὶς ἐλπίδα, πολλάκις ἐβλάψε χωρὶς λόγον, λέγει ὁ κ. Φιλήμων· Στρατὸς ὀλίγος καὶ διακινδυνεύων ἐμψυχώθη αἰφνιδίως διὰ τῆς αἰσίας ἐξηγήσεως τῶν σημείων τῆς καὶ ἐκέρδισε νίκην ἀβέβαιον· καὶ ἐξ ἐναντίας στρατὸς πολυάριθμος καὶ ἔχων ὑγιᾶς τὸ ἠθικόν του, ἐδειλίασε διὰ τὴν ἀποφράδα προγνωσίων τῶν καὶ ἐνίκηθη στερηθεὶς τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν τόλμην του. Ὑπήρξαμεν ἐκ περιστάσεως αὐτόπται ὅλων τούτων. Ἐντεῦθεν ἢ καλὴ ἢ κακὴ ἐκβάσις μίας μάχης ἐκρέματο ἐνίοτε ἀπὸ τῆς καλῆς ἢ κακῆς μάντευσιν τῆς πλάτης, καὶ μάλιστα ἂν ἤθελε τυχὴ γέρον ὁ τοιοῦτος μάντις. Αἱ συμπτώσεις, ἠνωμένοι μετὰς κινδυνώδεις πρόληψεις τῆς ἀμαθείας, ἐμελλοντὶ νὰ δώσωσι καὶ εἰς τὰ κόκκαλα τοῦ ζῶον ἐπήρειαν θεῖαν. Ἐνθυμούμεθα ὁποῖαν ἄφησε τῷ 1826 ἱστορικὴν ἐποχὴν εἰς τὸ Ναύπλιον μία φερομένη ἀπὸ τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶν, πλάτη. Αἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀποδοκιμασίαι τῆς θρησκείας μας δὲν ἰσχυσαν οὐδ' εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ ἐρευνητοῦ τῶν ἱερῶν Γραφῶν γέροντος. Τὸ φύσει μᾶλλον ἄκακον ζῶον τῆς γῆς καθίσταται παράδοξως, καὶ ἄπνουν μάλιστα, τὸ ὑποκείμενον ἀπεχθείας καὶ λύπης εἰς τὴν ζώνην τῆς τοιαύτης διαγνωστικῆς 1).»

Ὁ Κύριος Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης δι' ἐκτενῶν περιέγραψε 2) τὰς περὶ ὀμοπλατοσκοπίας ιδέας τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν περιγραφὴν του ταύτην ὡς καὶ τὰς ἐν ταῖς σημειώσεσι πληροφορίας, ἃς περὶ τοῦ εἴδους τούτου τῆς μαντικῆς δίδει, παραθέτομεν ἐνταῦθα καθ' ὅτι περιέχουσι πᾶν ὅ,τι περὶ αὐτοῦ εἶναι γνωστόν.

Ἐστρώθησαν ἔς τὴν χλωρωτὰ τριγύρω ἔς τὸ Δια-
[μάντη
ὁ Λάμπρος καὶ οἱ συντρόφοι του. Ἀπλωσε ὁ γέρο
[κλέφτης
καὶ ἐπῆρε ἀπὸ τῆς ζώστρά του τὸ φοβερὸ τὸ χτένι,

1) Ἰω. Φιλήμωνος δοκίμιον Ἱστορ. περὶ Φιλικῆς Ἐταιρίας 1834. Σελ. 218.

2) Περιγραφὴν ὀμοπλατοσκοπίας ἐποίησεν καὶ ὁ Στ. Ζένοξ ἐν Ἑρωδιῶ Ἑλλην. ἐπαναστάσεως τ. I.

τὸ πέρατε δύο τρεῖς φοραὶς, ἀπῶνα χεῖρ' ἔς ἄλλο, με φόβον τὸ ψηλάφησε, τὸ κύτταξε ἔς τὸν ἥλιον, καὶ ὑπερὰ ἄν νὰ εὐρέθηκα με μίαν σὲ ξένον κόσμον ἄν νὰ λησμονήσῃ με μίαν σκονταμματακαίπαθη, ἕνα πρὸς ἕνα ἐδιάβαζε τὰ μυστικὰ σημάδια καὶ τὰ παιδιὰ ἀκουρμένοντα. Τοῦς εἰδείξε μιά φλέβα μὲς ἔς τὴν οἰχάλα κόκκινη... Δεξιά, ζερβιά,

[μαυρούλαι
ἄν κυπαρίσια νεκρικὰ, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λειψάδαις καὶ σκοτεινὰ κοιλώματα. Τοῦς εἰδείξε μιά σκληθρα καὶ εἶπε πῶς ἦτανε κεντρί... Κι' ὅταν ὁ γέρο

[μάντης
ἐξάνοιξε ἔς τὴν ἀγκωνὴ μελαχροινὴ λουρίδα, ποῦ πρόβαινε σὰ σερπετό, τοῦ θόλωσαν τὰ μάτια, τοῦ πιάστη καὶ ἀναπνοή, τοῦ ἀχνίσανε τὰ χεῖλη, βαρεῖα, βαρεῖα ἀναστέναζε καὶ ἐκόπηκε ἡ φωνὴ του... — Διαμάντη, τί σ' ἐξάφνισε;... — Ὅχι μὲ τὸν ἰσχύρο της.

Ἀρχίζει πάλ' ὁ γέροντας τὸ πρῶτο διάδοσμά του, καὶ μὲς ἀπῶνα σύγγεφο τοῦς ἐκραξε νὰ ἰδοῦνε ὅπου ξερότρωνε πουλί ποῦχε διπλὸ κεφάλι... Πλατεῖα φτερούγια ὀλόανοιχτα. Ἐπὶ τὴν μιά τὴν ἀπα-
[λάμη
βαστοῦσε δίστομο σπαθὶ καὶ μετὰ τὴν ἄλλη σφίγγει στεφανωμένοι σταυροί. Ὀλόγορά του ἀχτίδαις καὶ ξημερώματα γλυκὰ, καὶ ξασεριὰ καὶ λάμψη...!

«Ὅτε ἀπεφάσισα σημειοὶ ὁ ποιητῆς τοῦ Διακού, μετ' ἀκριβείας νὰ μάθω τὰ περὶ τῆς οἰωνοσκοπίας ταύτης θρυλούμενα, ἐπορεύθην πρὸς τινὰ ὑπερεκατοντούτην βλαχοποιμένα... Ἦκουσα παρ' αὐτοῦ ἀληθῶς τεράστια· ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἡ πεποίθησις μεθ' ἧς ἐξεφράζετο ὁ οἰωνοσκόπος, κατελάμβανε βαθμηδὸν καὶ ἐμὲ, ὥστε μοι μετέδωκε τὴν πίστιν καὶ τὰς δοξασίας του.

Ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενος ὁ γέρον εἰς γενικὰς παρατηρήσεις καὶ εἰς τὸ κύρος τῆς μακροχρονίου αὐτοῦ πείρας, ἔβαλε τὴν χεῖρα εἰς τὴν ζώνην καὶ ἐξήγαγε δύο ἢ τρία πεπαλαιωμένα ὀστᾶ, ἐφ' ὧν μοι ἐδίδαξε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σημείων ἐν πρωτοτύπῳ. Ἐκ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης ἐπορίσθην τὰ ἐν τῷ ἀποσπάσματι τούτῳ τοῦ στιχουργήματός μου καταχωρισθέντα.

* Ὁ κύριος Βαλαωρίτης σημειοὶ τὰ ἀκόλουθα : «Σημεῖον αἵματοχυσίας, καθὼς αἱ σκιαὶ, αἰτίνες παρατηροῦνται ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ (ὅπερ ἰδίως καλεῖται χτένι) προμηνύουσι πένθος αἰ λειψάδαις καὶ τὰ κοιλώματα εἰκονίζουσι μνήματα ἀνεωγμένα.»

1) Ἀριστοτ. Βαλαωρίτου, Ἀθανάσιος Διάκος 1867, σ. 94—95.

»Ὁ ἄμνός τοῦ Πάσχα καὶ ὁ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου θυόμενος περιέχει σχεδὸν πάντοτε ἀλαυθίστους προφητείας. Κατὰ δὲ τὸ ἀρματωλικὸν ἔθιμον ὁσάκις παρατίθετο κριὸς ἢ ἄμνος (λειάνωμα) καὶ κατεκερματίζετο, ἢ ὠμοπλάτη ἀνῆκε δικαιοματικῶς εἰς τὸν ἀρχηγόν, ὅστις καὶ δὲν παρέλειπεν ἀκριβῶς νὰ ἐκετάσῃ τὰ ἐν αὐτῇ σημεῖα ¹⁾»

Ἡ ὠμοπλατοσκοπία ἦτον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Οὐνοῖς²⁾ καὶ τοῖς Καλμοῦκοις³⁾. Ὁμοία δὲ εἶναι τῶν Γερμανῶν ἢ sculterrenblat (Schulterblatt)⁴⁾ καὶ τῶν Σκώτων ἢ steinausack⁵⁾.

Ὡς ὁ Dodwell παρατηρεῖ⁶⁾ ἡ ὠμοπλατοσκοπία εἶναι λείψανον τῆς ἱεροσκοπίας τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν ιδέαν ταύτην τοῦ Dodwell κρατύνει νομίζομεν ἢ παρὰ πολλὰς σωζομένη νῦν συνήθεια τοῦ παρατηρεῖν ἐκτὸς τῆς ὠμοπλάτης τὸ ἦπαρ, τὸν σπλῆνα καὶ τὰ ἔγκατα τοῦ θύματος. Ἐν Ἀρκαδίᾳ, κατὰ τὸν Bartholdy⁷⁾ ἔσφαζον εἰς ὠρισμένας ἡμέρας ἄμνον ἢ ἐρίφιον, ὅπως ἐκ τῶν σπλάγχχνων καὶ τῶν ὀστέων του, πρὸ πάντων δὲ ἐκ τοῦ ὀστοῦ τῆς ὠμοπλάτης, ἐξάξωσι προφητείας· ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐκόλουν νὰ συλλεχθῶσιν πληροφορίαι περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῆς μαντικῆς, ἐπειδὴ δυστυχῶς, ὡς καὶ ὁ κ. Βαλαωρίτης ἀναφέρει⁸⁾ οἱ δημοτικοὶ μάντεις φείδονται τῶν ἐξηγήσεων, καὶ, ἀποποιούμενοι πολλάκις ἀδράς ἀμοιβὰς, ἀρνοῦνται ν' ἀπο-

καλύπτωσι τὰ μυστήρια τῆς προπατορικῆς ἐπιστήμης.

Εἶναι ἀληθές ὅτι παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων γίνεται μνεῖα τῆς ὠμοπλατοσκοπίας· ἀλλὰ δὲν εἶναι, νομίζομεν, τοῦτο ἐπαρκές διδόμενον ὅπως μὴ παραδεχθῶμεν τὴν ἀρχαιότητα τῆς συνήθειας ταύτης· ἢ παρὰ Βυζαντινοῖς μάλιστα γνώσις αὐτῆς ἀποδεικνύει τὰ ἐναντίον. Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς ἔγραψεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν περὶ ὠμοπλατοσκοπίας, ἐν ᾗ σαφῶς καταφαίνεται ἡ ταυτότης τῶν παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς ἀρχαίοις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δοξασιῶν. Τὴν πραγματείαν ταύτην, εὔρισκομένην ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ, ἐκδίδομεν ἐνταῦθα εὐτυχῆσαντες νὰ προμηθευθῶμεν ἀκριβῆς αὐτῆς ἀντίγραφον. Ὁ ἐπιστεῖλας ἡμῖν τὸ ἀντίγραφον πολυμαθῆς κύριος Κ. Ν. Σάθας σημειοῖ τὸ ἐξῆς: «τὸ συνταγμάτιον Μιχαὴλ Ψελλοῦ τοῦ νεωτέρου, τοῦ καὶ πολυγραφωτάτου, περιλαμβάνεται ἐν κώδικι περιέχοντι συγγράμματα Πρόκλου τοῦ διαδόχου, Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου, Χωνιάτου καὶ λοιπῶν, καὶ περιγραφομένου ὑπὸ Λαμπεκίου (VII, σελ. 222.—Kollar, VII, σ. 471) καὶ Νεσσέλου (IV, σελ. 11, cod. XIV) κατέχει δὲ δύο φύλλα τοῦ προειρημένου κώδικος (11—12).» Ἡ πραγματεία αὕτη ἐξεδόθη ὑπὸ R. Hecher ἐν τῷ φιλολογικῷ περιοδικῷ συγγράμματι Φιλολόγῳ¹⁾ καὶ ἐκ τούτου προσλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα διορθώσεις τινὰς τοῦ κειμένου.

» ΨΕΛΛΟΥ

» Περὶ ὠμοπλατοσκοπίας καὶ οἰωνοσκοπίας.

»Ὁ Σωκράτης ἐκεῖνος ὁ Σωφρονίσκου τοῖς Πλατωνικοῖς ἐντυχῶν διαλόγοις, οὗτος μὲν φησιν * ὁ νεανίας, περὶ Πλάτωνος λέγων, ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται. Τοῦτο δὴ καὶ γὰρ περὶ σοῦ προσηκόντως ἐρῶ, ἄγεις γὰρ ἔνθα βούλει ταῖς ἐρωτήσεσι, καὶ ὅταν ὑψοῦ ἀναγάγῃς ἀθροῦν

¹ Ἀπ. σ. 121—122.

² Jornandes, cap. 37. «Attila diffidens suis copiis, metuens inire conflictum, statuit per aruspices futura inquirere. Qui more solito nunc pecorum fibras, nunc quasdam venas in abrasis ossibus intuentes Hunnis infausta denuntiant.»

³ Benj. Bergmann, Nomad. streit sereien., τ. III σ. 184.

⁴ Wintler, Alt deutsche bibliothek. τ. I. σ. 365.

⁵ Pennant, Tour in Scotland. 1769 σ. 179.

⁶ Dodwell, Tour through Greece. t. I. σ. 399.

⁷ Bartholdy, Bruchstuecke zur naehern Kenntniss des heutigen Griechenlands. 1805. σ. 353.

⁸ Βαλαωρίτης, ἐνθ. αν. σ. 123.

¹ Philologus τ. VIII σ. 166—168 (1853).

* Οὗτος μὲ Ph.

καταβιβάσεις εἰς τὴν γῆν. Ἐρωτῆς γὰρ τί ποτέ ἐστι τὸ τῆς ὠμοπλατοσκοπίας χρηστήριον καὶ τίνα τὴν δύναμιν ἔχει; ὡς δὲ φυσικὰ αἷτια καὶ ἀπόρρητα προλαβεῖν σε τῶν ἐσομένων* ζητεῖς· τὸ μὲν οὖν δεύτερον, παρεξετάσοι ἂν τις ταῖς ὑψηλοτέραις πεύσεσι· τὸ δὲ τῆς ὠμοπλατοσκοπίας, βάρβαρον μὲν καὶ ἀλλόκοτον, ἔχει δὲ ὅμως, ὡς τοῖς χρωμένοισι δοκεῖ, μελλόντων προαναφώνησεν· οἱ γὰρ ἐντεῦθεν χρηστηρίαζοντες προβατον ἢ ἄρνα τῆς ἀγέλης ἀπολεξάμενοι, πρῶτον μὲν κατὰ νοῦν τίθεσσι ἢ καὶ τῇ γλώσσει προφέρουσι· περὶ δὲ ἂν μαθεῖν βούλοιντο· εἴτα καταβύσαντες τὸν ὠμοπλάτην τοῦ παντός ἀφαιροῦσι σώματος, ὡς μαντεύματος ὄργανον, καὶ τοῦτον ἀνθραξὶ διαστήσαντες καὶ ἀπογυμνώσαντες τῶν σαρκῶν, ἐντεῦθεν τὰς σημειώσεις τῆς τῶν ἐρωτημάτων ἐκβάσεως ἔχουσιν· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι προμαντεύονται· ζωῆς μὲν ὡς** καὶ θανάτου κρίσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ τῆς ράχεως ἔχουσι· καὶ εἰ μὲν αὕτη ἐκατέρωθεν ἐστὶ λεπτή*** καὶ καθαρὰ ζωῆς ἐντεῦθεν λαμβάνουσι σύμβολα· εἰ δὲ συγκεχυμένη † θανάτου τεκμέρια· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου, τῶν περὶ τὸν αἶρα παθῶν τὰς κρίσεις τίθενται· εἰ μὲν γὰρ ἐν (γρ. οἱ) μεταξὺ †† τοῦ ὠμοπλάτου δύο ὑμένες ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν τῆς ράχεως λευκοὶ καὶ καθαροὶ φαίνονται, εἰρηναίαν τῷ αἵερι κατάστασιν προσημαίνουσιν· εἰ δὲ κατάστικτοι τὰ ἐναντία προλέγουσιν· ἐν δὲ περὶ πολέμου τις ἐρωτῶν, εἰ μὲν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου ἐρυθρὸν φανείη νεφέλιον, ἢ ἐν θατέρῳ μέρει γραμμὴ ἐπιμήκης καὶ μέλαινα, ἀνελε ὅτι μέγα· ἐστὶ ††† πόλεμος· εἰ δὲ ἄμφω τὰ μέρη κατὰ φύσιν ἴδοις λευκὰ, εἰρήνην μέλλουσαν χρηστηρίαζε· καὶ καθά-

* Παραλαβεῖν τ. εσ. Ph.

** Οὖν Phil.

*** Λευκή. Ph.

† Κώδιξ: συγκεχυμένη.

†† Γὰρ εἰ μετὰξὺ (κώδιξ) ἐν μὲν γὰρ μεταξὺ Phil.

††† Ἐσοιτε (κώδιξ) Ph.

παξ ἐν πάσαις ταῖς ἐρωτήσεσι τὰ μὲν ἐρυθρότερα* καὶ μελάντερα καὶ συγκεχυμένα, τῆς χείρονος συστοιχίας εἰσὶ τὰ δ' ἐναντία τούτων, τῆς κρείττους.

ἢ Ἀρχομαι** δέ σοι καὶ τῆς ἀφ' ἐτέρου περὶ τῶν ἐσομένων σημειώσεων καὶ πρότερόν γε ἀπὸ τῆς*** τῶν κοράκων καὶ κορωνῶν διαιρέσεως †, ὧν †† ἢ διαφορὰ ἐν τετράσι τούτοις, ἐν πτήσει, φωνῇ, καθέδρα καὶ ἐνεργείᾳ· ἀνισταμένοις οὖν ἐκ κοίτης ἡμῖν ἢ κατακειμένοις, ἐὰν κορώνη φθέγγηται δις, ἐργῶν ἀγαθῶν καὶ ἡδέων δελοῖ μετὰληψιν, εἰ δὲ ἅπαξ, ἢ τρίς ἢ πεντάκις, τὰ ἐναντία σοι προσημαίνει· εἰ δὲ χρήσεται φωναῖς ἀναμιξ ἄρτιαις καὶ περιτταῖς, ἀσπούδαστα καταγγέλλει πράγματα· καὶ ὅλως τὰς μὲν ἄρτιους φωνὰς τῶν κορωνῶν πρὸς καλοῦ τίθει, τὰς δὲ περιττὰς πρὸς κακοῦ· παρεξιούσι δὲ ἡμῖν τὴν αὐλιον· κόραξ ὀπισθεν ††† καὶ κορώνη ἔμπροσθεν βοήσαντες, ἀθυμίαν τινὰ καὶ δυσχέρειαν ἐν πράγμασι προσημαίνουσι· περὶ δὲ τὰ λαϊὰ κορώνη διίπταμένη καὶ ἀνακράζουσα, καὶ κόραξ ὁμοίως ἐκ θατέρου μέρους παραφθεγγάμενος, θαρρεῖν σοι παρακελεύεται· εὐχομένοις δὲ κορώνη ὀπισθεν κράζουσα, τυχεῖν τῆς εὐχῆς μαντεύεται· εὐώνυμος δὲ διελθοῦσα φόβον ἐμβάλλει καὶ ταραχὴν τῇ ψυχῇ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀπὸ κοράκων καὶ κορωνῶν σημειώσεων § ἀρκεῖ σοι §§ ταῦτα ἀντὶ πολλῶν, οὐ γὰρ τὰ κατὰ μέρος διασαφήσαι σοι προειλόμεθα, ἀλλ' ἰοῖον ἀφορμὰς παρασχεῖν τῆς ἐντεῦθεν μαντείας.

ἢ Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἐπὶ πάσης πράξεως πάντα τὰ τῶν πτηνῶν περιειργάσατο προλαβὼν §§§, καὶ φωνὴν καὶ πνεῦμα, καὶ ἀριθμὸν καὶ κλήρον, καὶ μέτρον καὶ μερισμὸν, καὶ περίοδον

* Ἐρυθρότατα (κώδ.)

** Ἀπάρχομαι Ph.

*** Τῆς ἀπὸ Ph.

† Σημειώσεως Ph.

†† Ἡς Ph.

††† Ὀπισθεν μτ. παρ. [] Ph.

§ Σημειώσεως Ph.

§§ Ἀρκέσει Ph.

§§§ Περιλαβὼν ? Ph.